

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 1 9 2 5 1 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Sreda, 28. avgust 2019 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

M 1 9 2 5 1 1 1 1 0 3

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Različni modeli vladanja

1. Huni so v 4. stoletju sprožili priseljevanje germanskih ljudstev na ozemlje rimskega imperija.
 - 1.1. Kateri hunski vladar je bil imenovan »Bič božji« zaradi hitrih, silovitih napadov?
 - 1.2. S pomočjo slike 7 v barvni prilogi navedite germanska ljudstva, ki so vpadala na ozemlje današnje Italije.
 - 1.3. Opišite, kakšni so bili stiki med germanskimi ljudstvi in rimsko državo.

(3 točke)

2. Vzhodnorimsko ali Bizantinsko cesarstvo je po propadu Zahodnorimskega cesarstva obstajalo s krajšimi presledki še skoraj 1000 let.

Naslonjen na tradicijo grške kulture ostane Bizanc celo stoletje največje svetovno kulturno in prosvetno središče. Naslonjen na tradicijo rimske države ima med srednjeveškimi deželami poseben položaj. Bizanc ima odlično upravno organizacijo z dobro izšolanim, razpredenim uradniškim aparatom, odlično opremljeno vojsko z vojaško tehniko v premoči, visoko razvit gospodarski in finančni sistem. Bizanc ima ogromna bogastva in sčasoma se njegovo denarno gospodarstvo čedalje bolj razvija.

(Vir: Ostrogorski, G., 1961: Zgodovina Bizanca, str. 50–51. DZS. Ljubljana)

- 2.1. Iz zgornjega besedila razberite, zakaj se je Vzhodnorimsko cesarstvo ohranilo po propadu Zahodnorimskega.
- 2.2. Pojasnite, na kakšen način je cesar Justinijan skušal obnoviti oblast nad ozemljem nekdanjega Rimskega imperija.

(2 točki)

3. Konec 5. stoletja so se združila vsa frankovska plemena v Frankovsko kraljestvo. Širjenje države se je nadaljevalo vse do 9. stoletja, ko razpade na tri dele.

Povežite vladarje z dogodki iz časa njihovega vladanja, tako da na črte pred levim stolpcem vpišete ustrezne črke iz desnega stolpca.

_____ Postane kralj Vzhodnofrankovskega kraljestva.	A Klodvik
_____ Začetek pokristjanjevanja Frankov.	B Pipin Mali
_____ Leta 843 razdeli kraljestvo med tri sinove.	C Karel Veliki
_____ Leta 732 pri Poitiersu zaustavi napredovanje Arabcev.	D Ludvik Pobožni
_____ Odstavi zadnjega merovinškega vladarja.	E Karel Martel
_____ V Aachnu ustanovi dvorno akademijo.	F Ludvik Nemški

(3 točke)

4. Fevdalni sistem je temeljil na odnosu med seniorjem in vazalom. Razmerje med njima je trajalo do smrti enega od njiju.

Tako kot bojevniki starega germanskega comitatusa so bili tudi ti možje zavezani svojemu poglavarju z osebno zaprisego zvestobe, h kateri so se mu zaobljubili, on pa jim je v zameno obljubil svojo posebno zaščito. Vez je bila tesna in svečana; ustvarjala je povezanost, ki je bila blizu krvnemu sorodstvu in ki jo je bilo ravno težko pretrgati: vazal se je obvezal, da bo stal gospodu ob strani pri krvnem maščevanju, gospod pa njemu. Ker je bil svoboden človek, pa vazal, ki se je z zaprisego »izročil« gospodu, s tem še ni, tako kot tlačan, zavezal tudi svojih potomcev. Vendar pa je prisegel: »Vse življenje vam bom služil in vas bil vreden, kolikor je v moji moči – če je treba, do smrti.

(Vir: Keen, M., 1993: Srednjeveška Evropa, Str. 45. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 4.1. Iz zgornjega besedila razberite, kakšne so bile dolžnosti vazala do seniorja.

- 4.2. Pojasnite načelo »Vazal mojega vazala ni moj vazal«.

(2 točki)

5. Po razpadu Rimskega cesarstva sta se oblikovali dve močni državi, Bizantinsko cesarstvo na vzhodu pod Justinijanom I. ter Frankovsko kraljestvo na zahodu, ki je največji obseg doživelo za časa Karla Velikega. Pri reševanju si pomagajte s sliko 8 ali 9 v barvni prilogi ter s spodnjima besediloma.

Toda Justinijan se ni zadovoljil samo s širjenjem krščanske vere navzven, hotel je verski nauk tudi znotraj utrditi /.../. Skliceval je cerkvene sinode, vodil posvetovanja s škofi in teologi, razlagal dogme in verske skrivnosti, sestavljal molitvene obrazce, izdajal liturgične predpise. Iz tega se je razvila posebna oblika prepletanja cerkvene in posvetne oblasti.

(Vir: Prokopij iz Cezareje, 1961: Pod Justinijanovim žezlom, str. 10. Cankarjeva založba. Ljubljana)

Istega leta 799 so sorodniki blaženega papeža Hadrijana zanetili med ljudstvom upor proti papežu Leonu III., papeža ujeli in ga dali oslepiti. Niso pa mu mogli vzeti vida, ker so ljudje, ki naj bi ga oslepili, z njim ravnali človeško in mu prizanesli. Zbežal je k frankovskemu kralju, ki se je strašno maščeval papeževim sovražnikom in ga spet posadil na prestol. Od tistih dni je Rim pod oblastjo Frankov. Za nagrado pa je papež 25. decembra okronal rimskega cesarja v cerkvi sv. Petra, potem ko ga je od glave do nog pomazilil in mu nadel cesarsko oblačilo ter krono.«

(Vir: Kronika človeštva, str. 252. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

Obkrožite črko pred izbranim vladarjem.

A JUSTINIJAN I.

B KAREL VELIKI

V obliki krajšega razmišljanja pojasnite značilnosti enega vladarja in ob tem navedite, kje je bila državna prestolnica, kakšno politično ureditev je imela država, na račun katerih takratnih držav je širil ozemlje svoje države, kakšen odnos je imel do krščanstva in kakšnega do nasledstva Rimskega cesarstva.

(5 točk)

8. Evropski politični prostor se je v 10. stoletju močno spremenil. Na eni strani so ponovno vpadala nova ljudstva, po drugi strani pa po zlomu Karolingov nastajale nove politične tvorbe.

Obkrožite izbrano politično tvorbo in s pomočjo slike 10 v barvni prilogi odgovorite na vprašanja.

A RIMSKO-NEMŠKO CESARSTVO B KRALJEVINA FRANCIJA

8.1. Katera dinastija se je uveljavila po izumrtju Karolingov?

8.2. Katero ljudstvo je ogrožalo državo v tem času?

8.3. Pojasnite, kako je fevdalni partikularizem vplival na moč vladarja.

(3 točke)

9. Srednjeveška evropska družbena ureditev je posledica fevdalizma kot prevladujočega družbenega sistema.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Na družbenih temeljih fevdalizma se kot oblika vladanja oblikuje stanovska monarhija.
- B Branilci vere in zatiranih so bili kleriki.
- C Srednjeveška družba je bila družba verujočih, prevladujočo vlogo je imela duhovščina.
- D Vloga posameznika je bila določena bodisi z rojstvom bodisi s posvetitvijo.
- E Za prehranjevanje celotne družbe so skrbeli meščani.
- F Meščanstvo se oblikuje kot poseben stan z nastankom mest v zgodnjem fevdalizmu.

(3 točke)

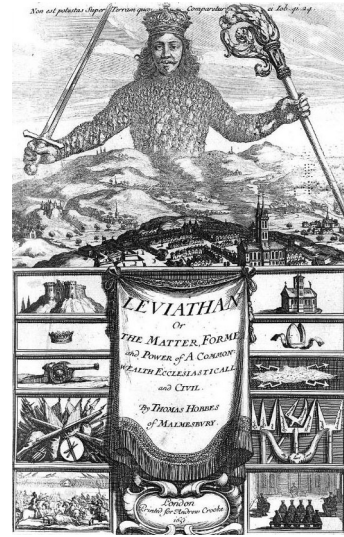

10. V 16. stoletju se je uveljavil absolutizem, ki so ga zagovarjali vidni misleci takratnega časa, med drugimi tudi Jean Bodin in Thomas Hobbes.

10.1. S pomočjo slike 2 navedite naslov Hobbesove knjige, ki je vplivala na absolutistični način vladanja.

10.2. Navedite, kateremu delu gospodarstva niso posvečali pozornosti.

10.3. Pojasnite značilnosti absolutistične države.

Slika 2: Naslovna stran knjige Thomasa Hobbesa

(Vir: <http://bit.ly/2yXbE18>. Pridobljeno: 10. 10. 2017.)

(3 točke)

11. Nekateri vladarji so se v 17. stoletju razglasili za »prve služabnike« države.

Pojasnite pomen tega pojma.

(1 točka)

12. Car Peter I. Veliki je leta 1703 ustanovil novo prestolnico.

12.1. Kako je Peter I. imenoval novo prestolnico?

12.2. Kakšne evropske navade je uvajal v rusko družbo?

(2 točki)

13. Španski kralj Filip II. je nasledil nizozemske province po svojem očetu Karlu V. Poleg gmotnih koristi v obliki davkov je Španija pridobila tudi ugoden strateški položaj – nadzor nad Francijo in Anglijo.

Vojvoda Alba je dal mnoge meščane in plemiče na Nizozemskem hladnokrvno usmrtiti, toda naposled nizozemsko ljudstvo tega ni več moglo prenašati. Razvnel se je strahovit boj, ki se je leta 1579 končal z osvoboditvijo protestantskih mest na severu Nizozemske.

(Vir: Gombrich, E. H. J., 1991: Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce: od pradavnine do sedanjosti, str. 190–192. Državna založba: Panatal. Ljubljana)

- 13.1. Zakaj so se Nizozemci uprli španski nadvladi?

- 13.2. Naštejte posledice osvobodilne vojne za Nizozemce.

(2 točki)

14. Po smrti Elizabete I. in izumrtju dinastije Tudor je angleški prestol zasedel škotski kralj pod imenom Jakob I., ki je v svojem prestolnem govoru izjavil:

Bog ima oblast ustvarjati in uničevati, dajati življenje in smrt. Njemu pripadata duša in telo. Enako moč imajo tudi kralji. Ustvarjajo in uničujejo podložnike, odločajo o življenju in smrti, razsojajo o vseh zadevah, sami niso odgovorni nikomur razen Bogu.

(Vir: Kronika človeštva, str. 457. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

- 14.1. S kom sta Jakob I. in njegov sin, Karel I., prišla v spor zaradi uvajanja absolutizma?

- 14.2. Pojasnite, kako je zavrnitev peticije (Petition of Rights) vplivala na notranjepolitične zadeve Anglije.

(2 točki)

Etnične, družbene in gospodarske spremembe

15. Mesta so postala najvišja oblika urbanega življenja v srednjem veku.

Človek z dežele, ki je prišel živeti v mesto, je užival zaščito in privilegije v skladu z listino utemeljitelja mesta. /.../ On in njegovi potomci niso bili vezani na zemljo; lahko so prodali svoje imetje in si poiskali boljše pogoje drugje. Odtod prosluli rek »Mestni zrak osvobaja«. Življenje v taki skupnosti pa je imelo tudi druge prednosti. Širša je bila skupnost, tem večja je bila v tej dobi nasilja njena možnost, da se obrani.

(Vir: Keen, M., 1993: Srednjeveška Evropa, str. 72. Mladinska knjiga. Ljubljana)

15.1. Kako se je srednjeveško mesto ločevalo od trga?

15.2. Opišite pomen načela »Mestni zrak osvobaja«.

15.3. Katere nevarnosti so ogrožale mesto?

(3 točke)

16. Obkrožite črke pred tremi pravilnimi rešitvami, povezanimi z gospodarsko dejavnostjo srednjeveških mest.

- A Obrtniki različnih strok so se povezovali v cehe.
- B Ko so cehi zavirali napredek, sta se pojavili obliki zgodnjekapitalistične proizvodnje.
- C S posojanjem denarja so se v mestu ukvarjali predvsem Judje.
- D S krepitvijo trgovine se je vzpostavilo naturalno-blagovno gospodarstvo.
- E Nosilci gospodarskih dejavnosti v mestu so bili meščani in kmetje.
- F Trgovci so svoje blago prodajali na sejmihi.

(3 točke)

17. Trgovska mesta so se zaradi zaščite povezovala v zvezo mest.

Kako se je imenovala najvplivnejša zveza mest iz 13. stoletja, ki je vključevala obmorska mesta od Rusije do Anglije?

(1 točka)

22. Vodstvo rimskokatoliške cerkve je leta 1545 sklicalo veliko cerkveno zborovanje v Tridentu, kjer so določili načela katoliške reforme.

Slika 5: Šentjernejska noč

(Vir: <http://bit.ly/2gA0YBJ>. Pridobljeno: 20. 10. 2017.)

- 22.1. Navedite ukrepe katoliške reforme.

- 22.2. Pojasnite, ali je bila dosežena sprava s protestanti.

(2 točki)

23. Španski dvor je konec 15. stoletja pokazal zanimanje za odkrivanje sveta.

Končno je leta 1519 odplulo na zahod brodovje petih španskih ladij /.../. Šli so iskat Deviške otoke, a po vzhodni poti niso mogli, ker je bila v portugalskih rokah, Portugalci pa niso trpeli tekmecev.

(Vir: Van Loon, H. W., 1965: Zgodovina človeštva, str. 237. Mladinska knjiga. Ljubljana)

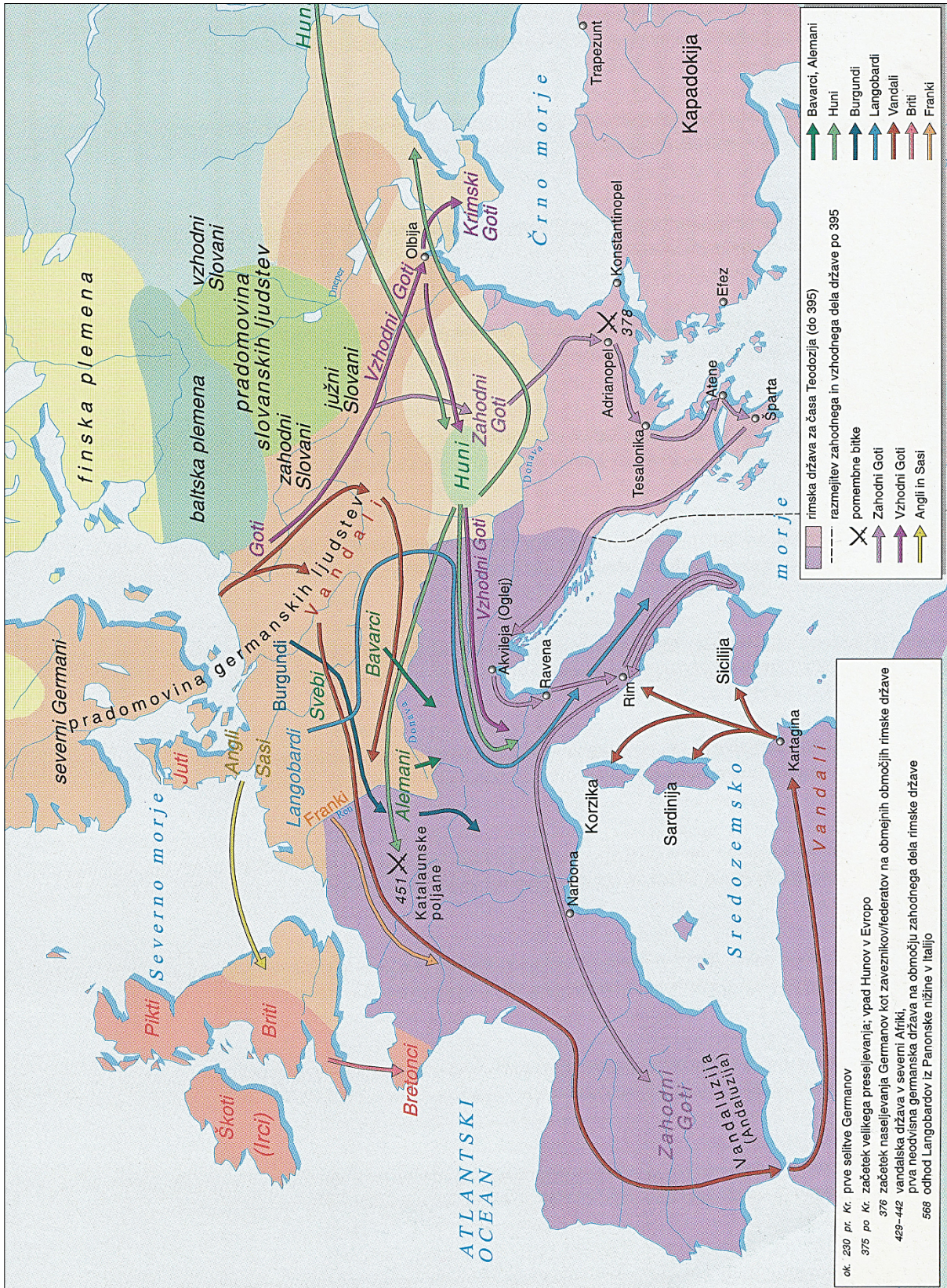
- 23.1. Kateri pomorščak se je leta 1519 pod okriljem Španije odpravil na pomorsko pot?

- 23.2. Pojasnite, zakaj je njegov podvig spremenil takratni pogled na svet.

(2 točki)

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

Slika 7: Velika selitev ljudstev

(Vir: Mlacović, D., Urankar, N., 2010: Zgodovina 2. Učbenik za drugi letnik gimnazije, str. 12. DZS. Ljubljana)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Slika 10: Evropa okoli leta 1000

(Vir: Mlacović, D., Urankar, N., 2010: Zgodovina 2. Učbenik za drugi letnik gimnazije, str. 39. DZS. Ljubljana)

